

ارمنستان؛ بازیگر نوظهور در مسیر تحولات تجاری

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

مهر ۱۴۰۳

از طریق پست الکترونیکی زیر می توانید پیشنهادهای و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس کنید:

Economic_research@tccim.ir

مواضع این گزارش، الزاماً مواضع اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران نیست.
استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

"Armenia: An Emerging Player on the Path of Trade Transformations"

Armenia, a small country in the South Caucasus, is strategically located at the crossroads of major trade routes connecting Asia and Europe. Despite its rich historical and cultural heritage, Armenia faces significant economic challenges, such as a lack of natural resources and heavy reliance on energy imports. To mitigate these challenges, Armenia has joined the Eurasian Economic Union (EAEU) and signed a comprehensive trade agreement with the European Union, seeking to leverage these partnerships to enhance its economic landscape. However, long-standing conflicts with Azerbaijan and geographical constraints have limited Armenia's trade relations with several countries, including Turkey and Azerbaijan.

Iran, as a key trade partner, plays a crucial role in meeting Armenia's energy and commodity needs. With closed borders to its other major neighbors, Armenia relies heavily on Iran, which accounts for 5% of its total imports, making it the fourth-largest supplier. In the energy sector alone, Iran supplies 13.8% of Armenia's total imports, highlighting its role as a vital source of energy. While Iran's presence in sectors such as industrial machinery and electronic products is currently limited, there is considerable potential for expansion in these areas.

In 2023, Armenia's foreign trade faced significant challenges, with imports exceeding \$12 billion, reflecting a growing dependency on foreign goods. Despite this increase, the trade balance remained negative, and domestic production struggled to keep up with demand. For Iran, this presents an opportunity to expand its exports of industrial and agricultural goods to Armenia, particularly in areas where Armenia is less dependent on other countries. Strengthening this trade relationship could not only bolster economic ties but also provide Iran with broader access to new markets amidst international sanctions.

Trade between Iran and Armenia has grown steadily in recent years, reaching a peak in 2023 with key exports including metals, mineral fuels, and petrochemical products. As one of the few channels connecting Iran to Europe and the Eurasian Economic Union, Armenia is a strategic partner for Iran's regional trade ambitions. Expanding trade in areas such as energy, machinery, and consumer goods can transform this relationship into a more robust and strategic partnership. This report not only reviews Armenia's economic status but also explores the potential for deepening trade relations between Iran and Armenia and identifies key opportunities for Iran in the Armenian market.

فهرست مطالب

خلاصه مدیریتی	۵
۱. گذری بر تاریخ، جغرافیا و نقش استراتژیک ارمنستان در قفقاز.....	۶
۲. ارمنستان در آینه شاخص‌های اقتصادی منتخب.....	۸
۳. پویایی تجارت ارمنستان؛ از فرصت‌ها تا چالش‌های بازار جهانی	۹
۳.۱. مسیر تحول تجارت ارمنستان.....	۹
۳.۲. هم‌پیمانان اقتصادی؛ ستون‌های تجارت بین‌المللی ارمنستان	۱۰
۳.۳. جریان کالاهای صادراتی و وارداتی ارمنستان	۱۱
۴. تجارت ایران و ارمنستان: افق‌های جدید در تعاملات اقتصادی.....	۱۳
۴.۱. مسیر تحول تجارت ایران و ارمنستان	۱۳
۴.۲. کالاهای استراتژیک در تجارت ایران و ارمنستان	۱۴
۴.۳. فرصت‌های ایران در بازار ارمنستان.....	۱۶

خلاصه مدیریتی

ارمنستان، کشوری کوچک در منطقه قفقاز جنوبی، با تاریخ و فرهنگی کهن، از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی مهمی برخوردار است. موقعیت خاص جغرافیایی این کشور، آن را در تقاطع راه‌های تجاری بین آسیا و اروپا قرار داده است. از منظر اقتصادی، ارمنستان با چالش‌هایی نظیر فقدان منابع طبیعی غنی و وابستگی شدید به واردات انرژی مواجه است. این کشور با پیوستن به اتحادیه اقتصادی اوراسیا و امضای توافقنامه تجاری با اتحادیه اروپا، تلاش دارد از مزایای تجاری این توافقات برای بهبود وضعیت اقتصادی خود استفاده کند. با این حال، مناقشات طولانی‌مدت با جمهوری آذربایجان و محدودیت‌های جغرافیایی باعث شده‌اند که روابط تجاری ارمنستان با بسیاری از کشورها، از جمله ترکیه و آذربایجان، محدود باشد. در این میان، ایران به عنوان یکی از مهم‌ترین شرکای تجاری ارمنستان، نقشی ویژه در تأمین نیازهای این کشور دارد. به دلیل مرزهای بسته با دو همسایه بزرگ خود، ارمنستان به شدت به ایران برای تأمین کالاها و انرژی وابسته است. ایران با سهم ۵ درصدی از کل واردات ارمنستان، چهارمین تأمین‌کننده بزرگ این کشور است. به ویژه در بخش سوخت‌های معدنی و محصولات نفتی، ایران با سهم ۱۳.۸ درصدی از کل واردات این بخش، به یکی از منابع اصلی تأمین انرژی ارمنستان تبدیل شده است. در حالی که سهم ایران در برخی حوزه‌ها مانند ماشین‌آلات صنعتی و محصولات الکترونیکی محدود است، اما ظرفیت بالایی برای توسعه این بخش‌ها و نفوذ بیشتر به بازار ارمنستان وجود دارد. از منظر تجارت خارجی، ارمنستان در سال ۲۰۲۳ با چالش‌های جدی مواجه بوده است. واردات این کشور به بیش از ۱۲ میلیارد دلار رسید که نشان‌دهنده افزایش وابستگی به کالاهای سرمایه‌ای و مصرفی است. در مقابل، تراز تجاری همچنان منفی باقی مانده و تولیدات داخلی نتوانسته‌اند پاسخگوی نیازهای بازار باشند. برای بهبود این وضعیت، ایران می‌تواند با افزایش صادرات محصولات صنعتی و کشاورزی و تمرکز بر تأمین نیازهای ارمنستان در حوزه‌هایی که وابستگی به کشورهای دیگر کمتر است، نقش پررنگ‌تری در بازار این کشور ایفا کند. این موضوع نه تنها به تقویت روابط اقتصادی بین دو کشور کمک می‌کند، بلکه به ایران این امکان را می‌دهد تا در شرایط تحریم‌های بین‌المللی، دسترسی خود به بازارهای جدید را توسعه دهد. تجارت ایران و ارمنستان در سال‌های اخیر شاهد رشد و توسعه بوده است. در سال ۲۰۲۲، وضعیت تجارت ایران با این کشور به بیشترین میزان خود طی سال‌های اخیر رسیده و محصولات اصلی صادراتی ایران به ارمنستان شامل محصولات فلزی، سوخت‌های معدنی و محصولات پتروشیمی است. در مجموع، روابط تجاری ایران و ارمنستان می‌تواند با تمرکز بر شناسایی فرصت‌های جدید و بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی در تولیدات صنعتی و انرژی، به یک همکاری پایدار و استراتژیک تبدیل شود. ارمنستان به عنوان یکی از معدود مسیرهای ارتباطی ایران با اروپا و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، می‌تواند دروازه‌ای برای گسترش تجارت ایران در منطقه باشد و از سوی دیگر، ایران نیز می‌تواند با تأمین نیازهای ارمنستان در زمینه‌های انرژی، ماشین‌آلات و کالاهای مصرفی، نقش پررنگ‌تری در اقتصاد این کشور ایفا نماید. در این گزارش علاوه بر مروری بر وضعیت اقتصادی ارمنستان، به بررسی وضعیت تجارت ارمنستان با جهان و همچنین تعاملات تجاری ایران و ارمنستان نیز پرداخته و در انتها به فرصت‌های ایران در بازار ارمنستان اشاره شده است.

۱. گذری بر تاریخ، جغرافیا و نقش استراتژیک ارمنستان در قفقاز

ارمنستان، کشوری کوچک در منطقه قفقاز جنوبی، با تاریخ و فرهنگی کهن، از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی مهمی برخوردار است. این کشور با مساحتی حدود ۲۹,۷۴۳ کیلومتر مربع، از شمال با گرجستان، از شرق با جمهوری آذربایجان، از جنوب با ایران و از غرب با ترکیه هم‌مرز است. این موقعیت جغرافیایی خاص، ارمنستان را در تقاطع راه‌های تجاری و فرهنگی بین آسیا و اروپا قرار داده است و به آن نقش مهمی در تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی بخشیده است.

تاریخ ارمنستان به هزاران سال پیش بازمی‌گردد و این سرزمین یکی از نخستین مناطقی است که مسیحیت را به عنوان دین رسمی خود پذیرفت. در سال ۳۰۱ میلادی، ارمنستان نخستین کشوری شد که مسیحیت را به عنوان دین رسمی خود اعلام کرد و کلیسای ارمنی به یک نهاد برجسته مذهبی و فرهنگی تبدیل شد که تا امروز نیز نقشی اساسی در هویت ملی ارمنه ایفا می‌کند. این کشور در طول تاریخ، به دلیل موقعیت جغرافیایی‌اش، همواره در معرض تهاجمات و تجاوزات امپراتوری‌های بزرگ مانند ایران، روم و عثمانی بوده است.

در اوایل قرن بیستم، پس از فروپاشی امپراتوری عثمانی و انقلاب بلشویکی در روسیه، ارمنستان استقلال کوتاهی را تجربه کرد، اما در سال ۱۹۲۰ به بخشی از اتحاد جماهیر شوروی تبدیل شد. این دوره، با صنعتی‌سازی گسترده و تحولات اجتماعی عمیق همراه بود. با این حال، پس از فروپاشی شوروی در سال ۱۹۹۱، ارمنستان بار دیگر به استقلال دست یافت و تلاش کرد تا با چالش‌های متعدد سیاسی و اقتصادی خود مواجه شود.

یکی از مهم‌ترین چالش‌های ارمنستان، مناقشه طولانی‌مدت با جمهوری آذربایجان بر سر منطقه قره‌باغ است. این مناقشه، که ریشه در دوران شوروی دارد، در اواخر دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰ به یک جنگ تمام‌عیار منجر شد و با توافق آتش‌بس در سال ۱۹۹۴ پایان یافت. با این حال، تنش‌ها و درگیری‌های پراکنده ادامه یافت و در سال ۲۰۲۰، درگیری‌های نظامی شدیدی میان دو کشور رخ داد که با میانجی‌گری روسیه و توافق آتش‌بس به پایان رسید. این مناقشه نه تنها موجب تحریم‌ها و محدودیت‌های مختلفی برای ارمنستان شده، بلکه روابط این کشور با برخی از همسایگان از جمله ترکیه را نیز تحت تأثیر قرار داده است.

از نظر اقتصادی، ارمنستان با چالش‌های عمده‌ای مواجه است. این کشور منابع طبیعی قابل توجهی ندارد و به شدت به واردات انرژی و کالا وابسته است. اقتصاد ارمنستان بر اساس صنایع کوچک و متوسط، کشاورزی و بخش خدمات استوار است. با این حال، پیوستن به اتحادیه اقتصادی اوراسیا (EAEU)^۱ در سال ۲۰۱۵ به این کشور امکان دسترسی به بازارهای گسترده‌تری در منطقه اوراسیا را داده است. این اتحادیه، که شامل کشورهای روسیه، بلاروس، قزاقستان و قرقیزستان می‌شود، مزایای تجاری قابل توجهی برای اعضای خود فراهم می‌کند. همچنین، ارمنستان در سال ۲۰۱۷ توافقنامه‌ای جامع و تقویت‌شده با اتحادیه اروپا امضا کرد که به این کشور امکان می‌دهد روابط تجاری و سیاسی خود را با کشورهای اروپایی گسترش دهد. این توافق‌ها به ارمنستان کمک می‌کنند تا در فضای بین‌المللی، نقش اقتصادی فعال‌تری ایفا کند.

یکی دیگر از ویژگی‌های مهم ارمنستان، وجود یک جامعه بزرگ و تأثیرگذار دیاسپورا در سراسر جهان است. ارمنه‌ای که به دلیل جنگ‌ها، نسل‌کشی و مهاجرت‌های اجباری از کشور خود دور شده‌اند، اکنون در کشورهای مختلفی مانند ایالات متحده،

^۱ Eurasian Economic Union

روسیه، فرانسه و ایران زندگی می‌کنند و نقشی مهم در حمایت از اقتصاد ارمنستان از طریق سرمایه‌گذاری، کمک‌های مالی، و انتقال تکنولوژی ایفا می‌کنند. این دیاسپورا همچنین در ترویج فرهنگ ارمنی و حفظ هویت ملی نقش برجسته‌ای دارد.

از نظر روابط بین‌المللی، ارمنستان سیاست خارجی پیچیده‌ای دارد که بر اساس موازنه‌ای میان همکاری با روسیه، اتحادیه اروپا، و ایالات متحده تنظیم شده است. این کشور، با وجود عضویت در اتحادیه اقتصادی اوراسیا و وابستگی‌های اقتصادی به روسیه، همواره به دنبال توسعه روابط خود با غرب بوده است. در این میان، روابط ارمنستان با ایران نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ایران به عنوان یکی از معدود مسیرهای ارتباطی ارمنستان با جهان خارج، نقش حیاتی در تأمین نیازهای این کشور دارد و تعاملات انرژی و تجاری میان دو کشور اهمیت زیادی برای ثبات و توسعه اقتصادی ارمنستان دارد.

علاوه بر این، موقعیت جغرافیایی ارمنستان، آن را به یک نقطه مهم ترانزیتی میان ایران و گرجستان تبدیل کرده است. مسیرهای حمل و نقل از طریق ارمنستان به ایران و بالعکس، به ویژه در شرایط تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران، برای این کشور اهمیت فراوانی دارد. این مسیرها به ارمنستان اجازه می‌دهند تا از موقعیت خود به عنوان یک پل ارتباطی میان کشورهای آسیایی و اروپایی بهره‌برداری کند و نقش خود را در تجارت منطقه‌ای تقویت کند.

موقعیت جغرافیایی ارمنستان، علاوه بر مزایای اقتصادی، چالش‌هایی نیز به همراه دارد. این کشور به دلیل هم‌جواری با دو کشور بزرگ و قدرتمند منطقه‌ای یعنی ایران و ترکیه و همچنین تنش‌های مداوم با آذربایجان، همواره در معرض تأثیرات سیاسی و نظامی منطقه‌ای بوده است. ارمنستان همچنین به شدت به حمایت‌های اقتصادی و تجاری روسیه وابسته است، زیرا بسیاری از زیرساخت‌های کلیدی این کشور، از جمله در بخش انرژی، تحت مالکیت یا مدیریت روسیه قرار دارد. همچنین، اتکای شدید ارمنستان به حمایت‌های روسیه و عدم دسترسی به دریا، این کشور را در برابر تحولات بین‌المللی و منطقه‌ای آسیب‌پذیر کرده است.

در نهایت، ارمنستان با وجود محدودیت‌های جغرافیایی و سیاسی، تلاش می‌کند با بهره‌گیری از روابط دیپلماتیک و اقتصادی خود با ایران، اتحادیه اروپا و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، جایگاه خود را در منطقه بهبود بخشد. این کشور به دنبال یافتن راه‌هایی برای توسعه پایدار و بهبود وضعیت اقتصادی خود است. تقویت روابط با ایران و بهره‌گیری از موقعیت استراتژیک خود در منطقه قفقاز، می‌تواند به ارمنستان کمک کند تا به عنوان یک پل ارتباطی بین کشورهای منطقه و بازارهای جهانی عمل کند. ارمنستان با ترکیب دیپلماسی فعال، سیاست‌های اقتصادی هوشمندانه و همکاری‌های منطقه‌ای، در تلاش است تا آینده‌ای باثبات‌تر و توسعه‌یافته‌تر برای خود رقم بزند.

۲. ارمنستان در آینه شاخص‌های اقتصادی منتخب

جدول ۱، نمایی کلی از وضعیت اقتصادی ارمنستان در سال‌های اخیر را نشان می‌دهد و حاکی از آن است که این کشور با چالش‌ها و فرصت‌های متعددی در عرصه اقتصادی مواجه بوده است. با تحلیل دقیق‌تر این داده‌ها، می‌توان به تصویری جامع‌تر از عملکرد اقتصادی ارمنستان دست یافت.

نرخ رشد اقتصادی ارمنستان طی سال‌های گذشته در حال افزایش بوده و در سال ۲۰۲۳ به حدود ۹ درصد رسیده است. این رقم نشان‌دهنده بهبود وضعیت اقتصادی پس از رکود ناشی از پاندمی کووید-۱۹ و جنگ قره‌باغ است. با این حال، این رشد در سال ۲۰۲۴ مطابق پیش‌بینی‌ها به ۶ درصد کاهش خواهد یافت و در سال ۲۰۲۵ به ۵.۲ درصد می‌رسد. سهم سرمایه‌گذاری از تولید ناخالص داخلی در سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ تقریباً ثابت و به ترتیب برابر با ۲۱.۳ درصد و ۲۱.۰۴ درصد بوده است. شایان ذکر است، مطابق پیش‌بینی‌های صندوق بین‌المللی پول، در سال ۲۰۲۵، این سهم به ۲۱.۴ درصد خواهد رسید.

نرخ تورم در ارمنستان در سال ۲۰۲۳ حدود ۲ درصد بوده و روند صعودی آن نیز برای سال ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ نیز متوقف نخواهد شد و به حدود ۳.۱ درصد و ۳.۷ درصد خواهد رسید.

رشد حجم صادرات کالا و خدمات در سال ۲۰۲۳ به میزان ۴۰.۲ درصد بوده که نشان می‌دهد ارمنستان توانسته است حضور خود را در بازارهای بین‌المللی تقویت کند. این افزایش می‌تواند نتیجه بهبود تولیدات صنعتی و تقویت روابط تجاری با شرکای جدید باشد. با این حال، رشد صادرات کالا و خدمات برای این کشور طی سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ منفی پیش‌بینی شده است. در سال ۲۰۲۳ رشد واردات نیز برای این کشور به میزان ۴۶.۲ درصد بوده که نشان‌دهنده افزایش نیاز به کالاهای واسطه‌ای و مصرفی است. شایان ذکر است رشد حجم واردات کالا و خدمات برای این کشور همانند صادرات برای این کشور طی سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ منفی پیش‌بینی شده است.

نرخ بیکاری ارمنستان در سال ۲۰۲۳ حدود ۱۲.۵ درصد بوده که پیش‌بینی می‌شود روند صعودی را طی سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ طی کند و به ترتیب به حدود ۱۳ درصد و ۱۳.۵ درصد برسد. نرخ بیکاری ارمنستان رقم بالایی برای یک اقتصاد کوچک محسوب می‌شود. این نرخ بیکاری نشان‌دهنده آن است که رشد اقتصادی نتوانسته به اندازه کافی اشتغال ایجاد کند. این مسئله می‌تواند ناشی از تمرکز سرمایه‌گذاری‌ها در بخش‌های خاصی مانند صنعت و خدمات باشد که نیاز به نیروی کار با مهارت‌های خاص دارند، در حالی که بسیاری از نیروی کار موجود ممکن است فاقد این مهارت‌ها باشند.

جمعیت ارمنستان طی این سال‌ها تقریباً ثابت بوده و حدود ۲.۹۶ میلیون نفر باقی مانده است. جمعیت ثابت می‌تواند به معنای کاهش مهاجرت و بازگشت بخشی از مهاجران نیز باشد که خود یک نشانه مثبت است.

سهم ارمنستان از ارزش صادرات کالاهای جهانی طی این سال‌ها در حدود ۰.۰۴ درصد و سهم واردات در حدود ۰.۰۵ درصد بوده است. این ارقام نشان می‌دهند که ارمنستان سهم کوچکی از بازار جهانی را در اختیار دارد و برای بهبود این وضعیت نیازمند افزایش تنوع و رقابت‌پذیری محصولات خود است. ارمنستان باید تلاش کند با بهبود کیفیت محصولات و کاهش هزینه‌های تولید، جایگاه خود را در بازارهای بین‌المللی تقویت کند.

جدول ۱. وضعیت ارمنستان در شاخص های اقتصادی منتخب

ردیف	نام شاخص	۲۰۲۳	۲۰۲۴	۲۰۲۵
۱	تولید ناخالص داخلی (میلیارد دلار)	۲۴.۱	۲۵.۴	۲۷.۱
۲	رشد اقتصادی (درصد)	۸.۷	۶.۰۱	۵.۲
۳	سهم سرمایه گذاری از تولید ناخالص داخلی (درصد)	۲۱.۳	۲۱.۰۴	۲۱.۴
۴	تورم (درصد)	۲	۳.۱	۳.۷
۵	رشد حجم صادرات کالا و خدمات (درصد)	۴۰.۲	-۱۰.۸	-۲.۳
۶	رشد حجم واردات کالا و خدمات (درصد)	۴۶.۲	-۶.۵	-۰.۳
۷	نرخ بیکاری (درصد)	۱۲.۵	۱۳	۱۳.۵
۸	جمعیت (میلیون نفر)	۲.۹۶	۲.۹۶	۲.۹۶
۹	سهم از ارزش صادرات کالایی جهان (درصد)	۰.۰۴	-	-
۱۰	سهم از ارزش واردات کالایی جهان (درصد)	۰.۰۵	-	-

منبع: ITC و IMF

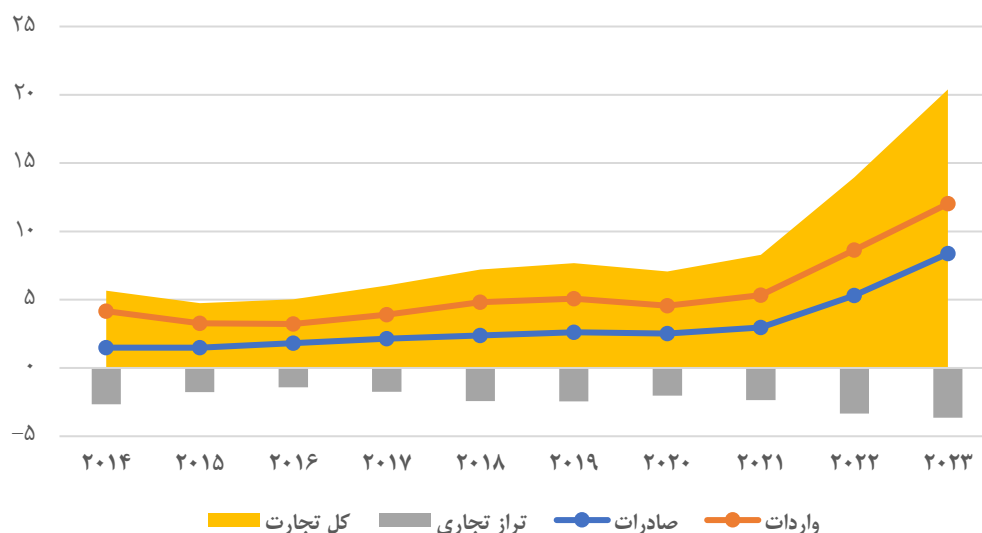
۳. پویایی تجارت ارمنستان: از فرصت ها تا چالش های بازار جهانی

۳.۱. مسیر تحول تجارت ارمنستان

تجارت خارجی ارمنستان در سال ۲۰۲۳، روایتگر تلاش کشوری کوچک و محصور در خشکی است که با استفاده از استراتژی های هوشمندانه، به دنبال تثبیت جایگاه خود در بازارهای جهانی است. نگاهی به روند دهساله تجارت این کشور نشان می دهد که ارمنستان، با وجود چالش های جغرافیایی و سیاسی، توانسته است تجارت خود را گسترش دهد، اما همچنان در تراز تجاری با چالش مواجه است و نتوانسته است بهبود قابل توجهی در این زمینه ایجاد کند.

چشم انداز تجارت بین المللی ارمنستان از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۳ حاکی از رشد پیوسته در صادرات و واردات است. اوج این روند، افزایش چشمگیر واردات در سال ۲۰۲۳ است؛ زمانی که میزان واردات به بیش از ۱۲ میلیارد دلار رسید و از صادرات نیز پیشی گرفت. این افزایش چشمگیر ناشی از افزایش تقاضا برای کالاهای سرمایه ای، واسطه ای و مصرفی بوده است. این تقاضا عمدتاً به دلیل توسعه زیرساخت های اقتصادی، به ویژه در بخش های انرژی و صنعت و نیز ناتوانی تولیدات داخلی در تأمین این نیازهاست.

نمودار ۱. وضعیت ده سال تجارت ارمنستان (میلیارد دلار)

منبع: ITC

۳.۲. هم‌پیمانان اقتصادی؛ ستون‌های تجارت بین‌المللی ارمنستان

روابط اقتصادی ارمنستان با روسیه، به عنوان بزرگترین شریک تجاری این کشور، نقش محوری در تجارت خارجی ارمنستان دارد. با سهم ۳۲.۳ درصدی از واردات و ۴۰.۴ درصدی از صادرات، روسیه نه تنها تأمین‌کننده اصلی کالاهای انرژی و صنعتی ارمنستان است، بلکه بازار اصلی محصولات صادراتی این کشور نیز محسوب می‌شود. این وابستگی گسترده به روسیه همچون شمشیری دو لبه عمل می‌کند؛ از یک سو، تضمین‌کننده جریان پایدار کالا و انرژی است و از سوی دیگر، ارمنستان را در برابر نوسانات سیاسی و اقتصادی روسیه آسیب‌پذیر می‌کند. هرگونه تغییر در سیاست‌های روسیه یا اعمال تحریم‌های بین‌المللی می‌تواند تبعات سنگینی برای اقتصاد ارمنستان داشته باشد.

چین نیز به عنوان دومین شریک تجاری ارمنستان، نقشی حیاتی در تأمین نیازهای این کشور ایفا می‌کند. با سهم ۱۳.۵ درصدی از کل واردات، چین تأمین‌کننده اصلی ماشین‌آلات، تجهیزات الکترونیکی و سایر کالاهای صنعتی مورد نیاز ارمنستان است. این حضور گسترده، نشان‌دهنده وابستگی فزاینده ارمنستان به فناوری و تولیدات صنعتی چین است؛ وابستگی‌ای که هم فرصت‌ها و هم تهدیدهایی را به همراه دارد.

از سوی دیگر، ارمنستان تلاش می‌کند بازارهای صادراتی خود را متنوع کند. امارات متحده عربی و هنگ‌کنگ، با سهم ۲۶.۶ و ۸ درصدی از صادرات ارمنستان، نقش مهمی در این راستا ایفا می‌کنند. صادرات فلزات گران‌بها، جواهرات و محصولات صنعتی به این کشورها نشان می‌دهد که ارمنستان در پی جذب سرمایه‌های جدید و کاهش وابستگی به بازارهای سنتی است.

این تنوع سازی بازارهای صادراتی، هرچند مثبت است، اما همچنان نتوانسته است تأثیر قابل توجهی هم در تمرکز صادرات و هم در تراز تجاری منفی این کشور بگذارد به طوری که در سال ۲۰۲۳ حدود ۸۳ درصد از کل ارزش صادرات ارمنستان به ۵ کشور نخست صورت گرفته است. در خصوص واردات نیز ۵ کشور نخست حدود ۶۲ درصد از نیاز وارداتی ارمنستان را تأمین می کنند.

ایران نیز به عنوان یکی از شرکای استراتژیک ارمنستان، نقش مهمی در تأمین نیازهای انرژی و تجاری این کشور دارد و با سهم ۵ درصدی از کل ارزش واردات این کشور، چهارمین تأمین کننده اصلی نیازهای وارداتی ارمنستان محسوب می شود. با وجود مرزهای بسته با ترکیه و آذربایجان، ایران یکی از معدود مسیرهای ارتباطی ارمنستان با جهان خارج است. تهارت گاز و برق میان دو کشور، ضمن تأمین انرژی ارمنستان، به ایران نیز امکان دسترسی به بازارهای اروپایی از طریق ارمنستان را می دهد. این همکاری دوجانبه به هر دو کشور کمک می کند تا از تحریمها و فشارهای بین المللی عبور کرده و به توسعه اقتصادی دست یابند.

جدول ۲. عمده مبادی وارداتی و مقاصد صادراتی ارمنستان در سال ۲۰۲۳

مقاصد صادراتی	سهم از ارزش کل صادرات کالایی	مبادی وارداتی	سهم از ارزش کل واردات کالایی
روسیه	۴۰.۴٪	روسیه	۳۲.۳٪
امارات متحده عربی	۲۶.۶٪	چین	۱۳.۵٪
هنگ کنگ	۸٪	ویتنام	۶.۸٪
چین	۵.۱٪	ایران	۵٪
هلند	۲.۸٪	آمریکا	۴.۶٪

منبع: ITC

۳.۳ جریان کالاهای صادراتی و وارداتی ارمنستان

ارمنستان در واردات خود به شدت بر روی محصولات با ارزش افزوده بالا و فناوری های پیشرفته تمرکز دارد. در صدر این فهرست، «مروارید طبیعی یا پرورده، سنگ های گرانبهها...» با ارزشی معادل ۲.۳ میلیارد دلار و سهم ۱۹.۱ درصدی از کل واردات قرار دارد. این نوع واردات نشان می دهد که ارمنستان به عنوان یک مرکز فرآوری و تجارت جواهرات و سنگ های قیمتی در منطقه فعالیت می کند. احتمالاً این کالاها پس از فرآوری و تبدیل به محصولات نهایی، دوباره صادر می شوند، که خود نمایانگر استراتژی کشور برای افزایش ارزش افزوده و درآمد صادراتی است.

در جایگاه دوم، «وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموا...» با ارزشی برابر با ۱.۵ میلیارد دلار و سهم ۱۲.۵ درصدی از کل ارزش واردات ارمنستان قرار دارد. این حجم بالای واردات وسایل نقلیه نشان دهنده نیاز ارمنستان به نوسازی ناوگان حمل و نقل عمومی و خصوصی خود است. علاوه بر این، این واردات می تواند به رشد بخش های مرتبط با حمل و نقل و زیرساخت های جاده ای کمک کند.

سومین کالای وارداتی مهم، «ماشین آلات و دستگاه های برقی و اجزا و قطعات آنها» با ارزش ۱.۴ میلیارد دلار و سهم ۱۱.۸ درصدی از کل واردات است. این کالاها عمدتاً برای صنایع تولیدی و توسعه زیرساخت های صنعتی مورد استفاده قرار می گیرند. این واردات نشان می دهد که ارمنستان به دنبال تقویت بخش صنعتی خود از طریق فناوری های نوین و تجهیزات پیشرفته است.

پس از این کالاها، «محصولات نفتی و فرآورده های نفتی» با سهم ۸.۸ درصدی و ارزشی معادل ۱.۱ میلیارد دلار در رتبه بعدی قرار می گیرد. این میزان نشان دهنده اهمیت محصولات نفتی در تأمین انرژی ارمنستان است، اما برخلاف انتظار، این کشور بیشتر بر روی سایر کالاها تمرکز دارد تا انرژی، که می تواند نشانه ای از استراتژی کلی کشور برای توسعه بخش های تولیدی و صنعتی باشد.

در سال ۲۰۲۳، واردات ارمنستان شامل اقلامی مانند مروارید طبیعی، وسایل نقلیه زمینی و ماشین آلات برقی بوده است. ایران در این سال نقش مهمی در تأمین نیازهای انرژی ارمنستان ایفا کرده است، به ویژه در زمینه واردات «سوخت های معدنی و روغن های معدنی» که با سهم ۱۳.۸ درصدی از کل واردات، اهمیت ایران را به عنوان منبع انرژی قابل اتکا برای این کشور نشان می دهد. با این حال، در حوزه هایی مانند «راکتورهای هسته ای، دیگ های بخار آب و قطعات آنها»، سهم ایران تنها ۱.۲ درصد است و ارمنستان عمدتاً این تجهیزات پیشرفته را از کشورهای دیگر تأمین می کند. در زمینه واردات کالاهای دیگری مانند «مروارید طبیعی و سنگ های گرانبها» و «وسایل نقلیه زمینی»، حضور ایران بسیار محدود است و در تأمین «ماشین آلات و دستگاه های برقی» نیز سهم ایران تنها ۰.۲ درصد است. این ارقام حاکی از آن است که اگرچه ایران در حوزه انرژی نقشی کلیدی دارد، اما در سایر بخش ها فرصت های بسیاری برای گسترش و تنوع بخشی به روابط تجاری با ارمنستان وجود دارد. در بخش صادرات، «مروارید طبیعی یا پرورده، سنگ های گرانبها...» با ارزشی معادل ۳.۲ میلیارد دلار و سهم ۳۸.۴ درصدی، در صدر صادرات ارمنستان قرار دارد. این آمار نشان می دهد که ارمنستان به خوبی توانسته است از منابع معدنی و سنگ های قیمتی خود بهره برداری کند و این محصولات را به عنوان یکی از منابع اصلی درآمد ارزی خود معرفی کند.

دومین کالای مهم صادراتی، «ماشین آلات و دستگاه های برقی و اجزا و قطعات آنها» با ارزش ۱ میلیارد دلار و سهم ۱۱.۸ درصدی است. این کالاها عمدتاً به کشورهای اروپایی و آسیایی صادر می شوند و نشان دهنده توانایی ارمنستان در تولید و صادرات تجهیزات با فناوری پیشرفته است.

«سنگ فلز، جوش و خاکستر» نیز با ارزش ۰.۸ میلیارد دلار و سهم ۹.۶ درصدی، یکی از مهم ترین کالاهای صادراتی این کشور است. این صادرات نشان دهنده پتانسیل بالای معدنی ارمنستان در تولید و فرآوری مواد خام صنعتی است که می تواند به رشد بخش های دیگر اقتصادی نیز کمک کند.

جدول ۳. عمده کالاهای صادراتی و وارداتی ارمنستان در سال ۲۰۲۳

واردات			صادرات					
فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل واردات کالایی	سهم ایران در تامین نیاز وارداتی	فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل صادرات کالایی
۷۱	مروارید طبیعی یا پرورده، سنگ‌های گرانبها	۲.۳	٪۱۹.۱	٪۰	۷۱	مروارید طبیعی یا پرورده، سنگ‌های گرانبها	۳.۲	٪۳۸.۴
۸۵	ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزا و قطعات آنها	۱.۵	٪۱۲.۵	٪۰.۰۵	۸۷	وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و ...	۱	٪۱۱.۸
۲۶	سنگ فلز، جوش و خاکستر	۱.۴	٪۱۱.۸	٪۰.۲	۸۵	ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزا و قطعات آنها	۰.۸	٪۹.۶
۸۷	وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و ...	۱.۱	٪۸.۸	٪۱۳.۸	۲۷	سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و ...	۰.۵	٪۶.۲
۲۴	توتون و تنباکو و بدل توتون و تنباکو ساخته شده	۱	٪۸.۶	٪۱.۲	۸۴	رآکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم و ...	۰.۴	٪۴.۵

منبع: ITC

۴. تجارت ایران و ارمنستان: افق‌های جدید در تعاملات اقتصادی

۴.۱. مسیر تحول تجارت ایران و ارمنستان

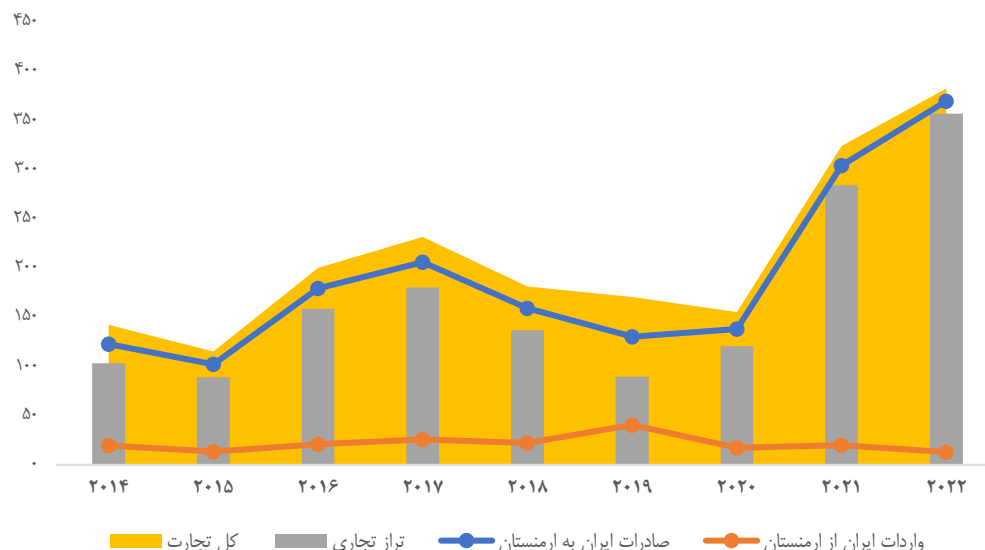
نمودار ۲، وضعیت تجارت ایران و ارمنستان را طی سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۲ نمایش می‌دهد. این نمودار نشان‌دهنده تغییرات قابل توجه در حجم تجارت میان دو کشور است. در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵، حجم کل تجارت نسبتاً ثابت و در محدوده ۱۰۰ تا ۱۵۰ میلیون دلار بود. در این بازه، تراز تجاری مثبت و صادرات ایران به ارمنستان بیشتر از واردات از این کشور بود. اوج تجارت بین ایران و ارمنستان پس از آن در سال ۲۰۱۷ رخ داد، جایی که کل ارزش تجارت به حدود ۲۳۲ میلیون دلار رسید. این رشد ناشی از افزایش قابل توجه صادرات ایران به ارمنستان بود که نشان‌دهنده تقویت روابط اقتصادی و افزایش تقاضا برای کالاها و خدمات ایرانی است.

پس از سال ۲۰۱۷، تجارت دو کشور به دلایل مختلفی از جمله تحریم‌ها، شیوع کووید-۱۹ و نوسانات اقتصادی کاهش یافت و تا سال ۲۰۱۹ روند نزولی را در پیش گرفت، اما از سال ۲۰۲۰، تجارت میان ایران و ارمنستان علی‌الخصوص پس از جنگ قره باغ مجدد رشد چشمگیری را تجربه کرد و در سال ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ به اوج جدیدی رسید. در این دوره، صادرات ایران به

ارمنستان به طور قابل توجهی افزایش یافت و به حدود ۳۷۰ میلیون دلار در سال ۲۰۲۲ رسید، در حالی که واردات از ارمنستان همچنان در سطح پایینی باقی ماند.

این افزایش تجارت می تواند ناشی از چند عامل باشد: نخست، تقویت روابط تجاری و اقتصادی میان دو کشور و توسعه زیرساخت های حمل و نقل. دوم، تمایل ارمنستان به استفاده از مسیرهای جایگزین برای تأمین کالاها به دلیل تحریم ها و محدودیت های تجاری با کشورهای همسایه. سوم، نقش ایران به عنوان تأمین کننده اصلی سوخت های معدنی و محصولات انرژی، که در سال های اخیر به دلیل نیازهای رو به رشد ارمنستان اهمیت بیشتری یافته است.

نمودار ۲. وضعیت تجارت ایران و ارمنستان (میلیون دلار)

منبع: ITC

۴.۲. کالاهای استراتژیک در تجارت ایران و ارمنستان

در بخش صادرات، «چدن، آهن و فولاد» با ارزشی معادل ۸۹.۱ میلیون دلار و سهم ۲۴ درصدی از کل صادرات ایران به ارمنستان، در صدر اقلام صادراتی قرار دارد. این محصولات برای صنایع مختلف ارمنستان به ویژه در ساخت و ساز و تولیدات صنعتی اهمیت بالایی دارند.

دومین گروه کالایی مهم صادراتی، «سوخت های معدنی، روغن های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها» است که با ارزشی معادل ۵۳.۳ میلیون دلار و سهم ۱۴ درصدی، جایگاه مهمی در تأمین انرژی ارمنستان دارد. این محصولات عمدتاً شامل فرآورده های نفتی و سوخت های معدنی هستند که برای مصارف صنعتی و خانگی استفاده می شوند.

در جایگاه بعدی، «مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد» با ارزشی معادل ۳۷.۴ میلیون دلار و سهم ۱۰ درصدی قرار دارد. این اقلام نشان دهنده نیاز ارمنستان به محصولات پلاستیکی برای مصارف مختلف صنعتی و خانگی است. علاوه بر این، «شیر و محصولات لبنی، تخم پرندگان، عسل طبیعی و محصولات خوراکی» با سهم ۸ درصدی و ارزشی معادل ۳۰.۱ میلیون دلار، نشان دهنده تقاضای بالا برای محصولات غذایی و کشاورزی از ایران است.

در بخش واردات از ارمنستان، «راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم، ماشین‌آلات و وسایل مکانیکی» با ارزشی معادل ۳.۶ میلیون دلار و سهم ۲۸ درصدی، در صدر قرار دارد. این نشان دهنده نیاز ایران به تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی و فناوری‌های پیشرفته است که از ارمنستان تأمین می‌شود.

همچنین، «آلات و دستگاه‌های اپتیک، عکاسی و ...» با ارزشی معادل ۲.۸ میلیون دلار و سهم ۲۲ درصدی، از دیگر اقلام مهم وارداتی ایران از ارمنستان است که در حوزه‌های پزشکی و صنعتی کاربرد فراوانی دارند. «سنگ فلز، جوش و خاکستر» نیز با ارزش ۱.۷ میلیون دلار و سهم ۱۳ درصدی، از دیگر اقلام مهم وارداتی ایران از ارمنستان بوده است که در صنایع متالورژی و ساختمانی استفاده می‌شود.

جدول ۴. عمده کالاهای صادراتی و وارداتی ایران به ارمنستان در سال ۲۰۲۲

صادرات				واردات			
فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل صادرات کالایی	فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل واردات کالایی
۷۲	چدن، آهن و فولاد	۸۹.۱	٪۲۴	۸۴	راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم، ماشین‌آلات و وسایل مکانیکی، اجزا و قطعات آنها	۳.۶	٪۲۸
۲۷	سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها	۵۳.۳	٪۱۴	۹۰	آلات و دستگاه‌های اپتیک، عکاسی، سینماتوگرافی، سنجش، کنترل، دقت‌سنجی؛ آلات و دستگاه‌های طبی - جراحی؛ اجزاء و قطعات و متفرعات آنها	۲.۸	٪۲۲
۳۹	مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد	۳۷.۴	٪۱۰	۲۶	سنگ فلز، جوش و خاکستر	۱.۷	٪۱۳
۴	شیر و محصولات لبنی، تخم پرندگان، عسل طبیعی، محصولات خوراکی که منشأ حیوانی دارند و ...	۳۰.۱	٪۸	۳۹	مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد	۰.۶	٪۵

صادرات				واردات			
فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل صادرات کالایی	فصل	شرح	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از ارزش کل واردات کالایی
۸	میوه های خوراکی؛ پوست مرکبات یا پوست خربزه و همانند	۱۹.۳	۵٪	۸۵	ماشین آلات و دستگاههای برقی و اجزا و قطعات آنها، دستگاههای ضبط و پخش صوت، دستگاههای ضبط و پخش صوت و تصویر تلویزیونی	۰.۶	۴٪

منبع: ITC

۴.۳. فرصت های ایران در بازار ارمنستان

جدول ۵ به تحلیل دقیق وضعیت و پتانسیل های ایران در تجارت با ارمنستان بر اساس کدهای تعرفه ای و همچنین سابقه تجارت ۵ ساله دو کشور می پردازد. این جدول نه تنها وضعیت فعلی تجارت دو کشور را نشان می دهد، بلکه فرصت های بالقوه برای توسعه صادرات ایران به ارمنستان را نیز مورد بررسی قرار می دهد. در ادامه، به تحلیل هر بخش از این جدول می پردازیم:

۱. **تعداد کالاهای وارداتی ارمنستان از جهان:** این بخش نشان می دهد که ارمنستان در مجموع ۵۷۲۸ ردیف تعرفه کالا از جهان وارد می کند. این تنوع وسیع کالاها نشان می دهد که ارمنستان به طیف گسترده ای از کالاها نیاز دارد و ایران می تواند با توجه به این نیازها، سهم بیشتری از بازار وارداتی ارمنستان را به خود اختصاص دهد.
۲. **تعداد کالاهایی که ۶۰ درصد ارزش واردات ارمنستان را تشکیل می دهند:** از میان این تعداد ردیف تعرفه، تنها ۱۳۶ ردیف تعرفه، ۶۰ درصد از ارزش کل واردات ارمنستان را تشکیل می دهند. این تمرکز نشان می دهد که ارمنستان به شدت به واردات برخی کالاهای استراتژیک و خاص وابسته است. ایران می تواند با تمرکز بر این کالاها، نقش بیشتری در تأمین این نیازها ایفا کند.
۳. **نقش ایران در تأمین نیاز وارداتی ارمنستان:** ۱۳۷۶ ردیف تعرفه به کالاهایی تعلق دارد که ایران به ارمنستان طی سال های مذکور صادر کرده است. این رقم نشان دهنده ظرفیت بالای ایران در تأمین نیازهای ارمنستان است و بر این نکته تأکید دارد که ایران می تواند با توسعه تولید و صادرات خود، بخش بیشتری از این بازار را در اختیار بگیرد.
۴. **تأمین بیش از ۶۰ درصد نیاز وارداتی ارمنستان توسط ایران:** ایران در ۸۵ ردیف تعرفه بیش از ۶۰ درصد نیاز وارداتی ارمنستان را تأمین می کند. این نشان دهنده آن است که ایران در برخی از کالاها به عنوان

تأمین کننده اصلی و شاید انحصاری برای ارمنستان عمل می کند. این موضوع می تواند به ایران امکان دهد که با تقویت جایگاه خود در این کالاها، نقش استراتژیک تری در تجارت با ارمنستان ایفا کند.

۵. کالاهایی که ایران، علی رغم سابقه صادراتی، نقشی در تأمین نیاز وارداتی ارمنستان نداشته

است: ۲۱۷۴ ردیف تعرفه به کالاهایی اشاره دارد که ایران می تواند آن ها را صادر کند، اما تاکنون نقشی در تأمین آن ها برای ارمنستان نداشته است. این تعداد بالا نشان دهنده فرصت های بسیار زیادی است که ایران می تواند با استفاده از آن ها، صادرات خود را به ارمنستان گسترش دهد و سهم بیشتری از بازار این کشور به دست آورد.

۶. کالاهایی که مزیت نسبی آشکار برای صادرات ایران دارند: در میان اقلام گوناگون، ۴۰ ردیف تعرفه

وجود دارد که ایران در آن ها مزیت نسبی آشکار شده دارد و می تواند با تقویت تولید و صادرات خود، این کالاها را به ارمنستان صادر کند.

۷. کالاهایی با مزیت نسبی آشکار شده که ایران توانایی تأمین حداقل ۶۰ درصد نیاز وارداتی

ارمنستان را دارد: در ۲۵ ردیف تعرفه، ایران این توانایی را دارد که حداقل ۶۰ درصد نیاز وارداتی ارمنستان را تأمین کند. این نشان دهنده ظرفیت بالای ایران برای تبدیل شدن به یک تأمین کننده اصلی و استراتژیک در این بخش ها است که در زیر به آنها اشاره شده است.

جدول ۵. وضعیت و پتانسیل های ایران در تجارت با ارمنستان

تعداد کالاهای وارداتی ارمنستان از جهان (کد تعرفه ۶ رقمی)	۵۷۲۸ ردیف تعرفه
تعداد کالاهایی که ۶۰ درصد ارزش واردات ارمنستان را تشکیل می دهند	۱۳۶ ردیف تعرفه
نقش ایران در تأمین نیاز وارداتی ارمنستان	۱۳۷۶ ردیف تعرفه
تأمین بیش از ۶۰ درصد نیاز وارداتی ارمنستان توسط ایران	۸۵ ردیف تعرفه
کالاهایی که علی رغم سابقه صادراتی در ایران، نقشی در تأمین نیاز وارداتی ارمنستان نداشته است	۲۱۷۴ ردیف تعرفه
تعداد کالاهایی که مزیت نسبی آشکار شده برای صادرات به ارمنستان توسط ایران را دارند	۴۰ ردیف تعرفه
تعداد کالاهایی که دارای مزیت نسبی آشکار شده بوده و امکان تأمین حداقل ۶۰ درصد نیاز وارداتی ارمنستان با توجه به سوابق تاریخی صادرات در ایران را دارند	۲۵ ردیف تعرفه

منبع: ITC و محاسبات کارشناسی

جدول ۶. کالاهایی با مزیت نسبی آشکار شده و امکان تأمین حداقل ۶۰ درصد نیاز وارداتی ارمنستان

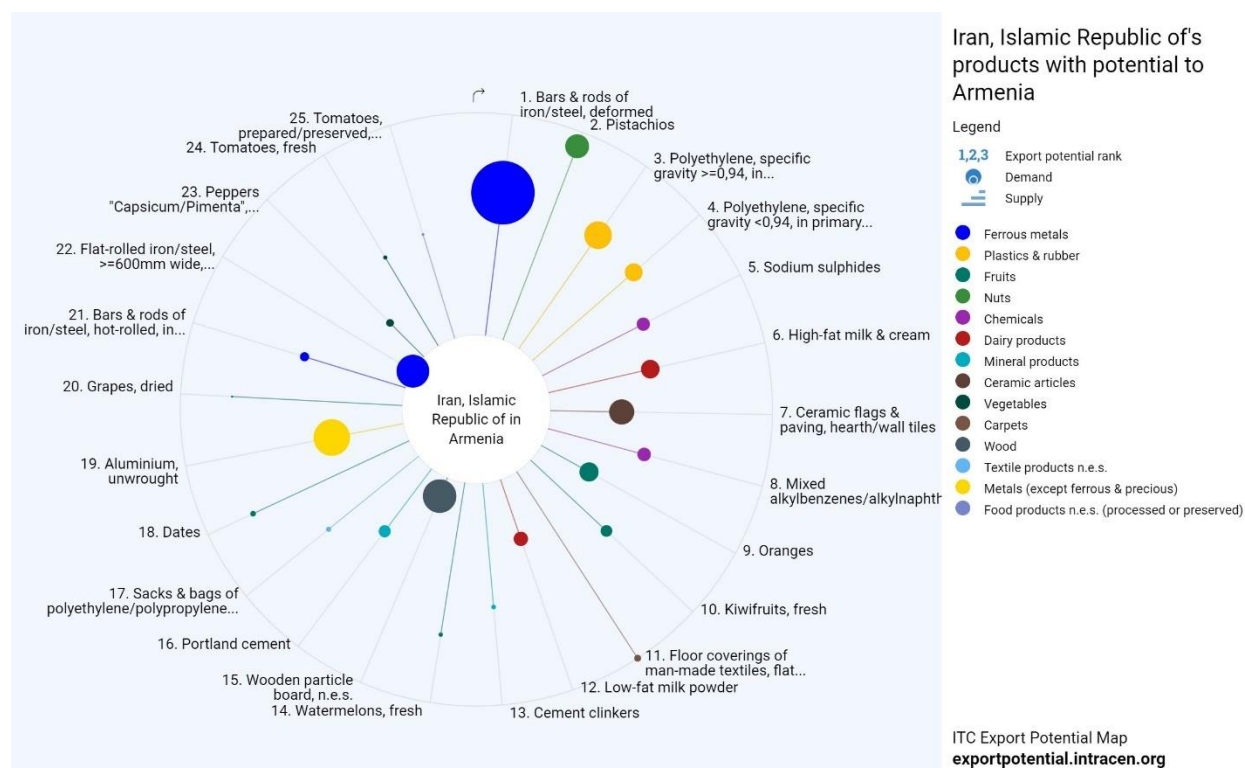
کد تعرفه	شرح تعرفه
۲۷۱۱۱۲	پروپان
۷۲۰۷۱۲	سایر محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرممزوج با سطح مقطع عرضی مربع مستطیل
۷۲۰۷۱۱	محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرممزوج با سطح مقطع عرضی مربع یا مستطیل که اندازه پهنای آن کمتر از دو برابر ضخامت آن باشد
۷۹۰۱۱۲	روی به صورت کار نشده که از لحاظ وزن کمتر از ۹۹/۹۹ درصد روی داشته باشد

کد تعرفه	شرح تعرفه
۷۲۰۷۱۹	سایر محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد غیرممزوج دارای کمتر از ۲۵٪ کربن، که در جای دیگر ذکر نشده.
۸۴۰۶۹۰	توربین های بخار آب و سایر توربین های بخار آبکاری شده با نقره، طلا یا پلاتین
۲۹۰۲۹۰	سایر هیدروکربورهای حلقوی غیر از سیکلانیها، سیکلنیها یا سیکلوترپنیک ها، بنزن، تولوئن، اکسلین ها، استیرن، اتیل بنزن، کومن
۷۴۰۸۲۹	سایر مفتول از آلیاژ مس که در جای دیگر گفته نشده
۲۹۰۹۴۱	اکسی دی اتانول (دی اتیلن گلیکول)
۲۸۰۲۰۰	گل گوگرد تصعید شده و گوگرد مرسوب، گوگرد کلوئیدال
۰۸۱۳۲۰	آلو
۲۹۰۲۴۴	ایزومرهای اکسیلین به صورت مخلوط
۰۹۰۹۲۱	تخم رازیانه، تخم بادیان، تخم مرزه، تخم گشنیز، زیره سبز، زیره سیاه؛ تخم سرو کوهی خرد نشده و ساییده نشده
۷۲۰۶۹۰	سایر آهن و فولاد غیرممزوج، به اشکال ابتدائی (غیر از شمش)، که در جای دیگر ذکر نشده.
۰۳۰۲۲۹	سایر ماهی های پهن، تازه یا سرد کرده بجز جگر و تخم ماهی به استثنای توربوت، حلوا ماهیان، کفشک ماهیان
۶۱۰۳۳۹	لباس به صورت دست، به صورت مجموعه از سایر مواد نسجی
۱۵۰۲۹۰	سایر چربی های حیوانات باستانی آب کرده
۲۹۳۹۱۹	سایر آکالوئیدها، طبیعی یا دوباره تولید شده به وسیله سنتز، و املاح آنها،
۰۳۰۲۲۲	حلوا ماهیان
۳۸۱۱۱۹	سایر فرآورده های ضدانفجار بر اساس سایر مواد- غیر از ترکیبات سرب
۰۳۰۵۵۴	شاه ماهی ها (کلوپاها رنگوس، کلوپاپالاسی)، ماهی های آنچووی (گونه های انگرولیس)، ماهی های ساردین (ساردینا پیلکاردوس، گونه های ساردینوپس)، ماهی های ساردینلا (گونه های ساردینلا)، ماهی های خمسی (اسپراتوس اسپراتوس)، ماهی های مکرل (اسکومبر اسکومبروس، اسکومبرا
۰۳۰۲۱۹	سایر خانواده ماهی آزاد و قزل آلا
۰۳۰۲۳۹	سایر ماهی های تن، تازه یا سرد کرده
۳۸۲۵۵۰	ضایعات محلول ها حاصل از شست و شوی سطح فلزات، ضایعات مایعات هیدرولیکی، ضایعات مایعات ترمز و مایعات ضدیخ
۰۱۰۶۳۳	شترمرغها

بر اساس داده های منتشر شده توسط ITC نیز، محصولات با بیشترین پتانسیل صادراتی از ایران به ارمنستان شامل میله های آهنی یا فولادی تغییر شکل یافته (کد تعرفه ۷۲۱۴۲۰)، پسته (کد تعرفه ۰۸۰۲) و پلی اتیلن با وزن مخصوص ۰.۹۴ یا بیشتر به شکل اولیه (کد تعرفه ۳۹۰۱۲۰) هستند. ایران همچنین بیشترین ظرفیت عرضه را در زمینه محصولات کفپوش های منسوجات دست ساز (کد ۵۷۰۲۰۹۲)، پسته (کد ۰۸۰۲) و خرما (کد ۰۸۰۴۱۰) دارد. از سوی دیگر، محصولاتی مانند میله های آهنی/فولادی تغییر شکل یافته (کد ۷۲۱۴۲۰) و آلومینیوم (کد ۷۶۰۱۰) بیشترین پتانسیل تقاضا را در بازار ارمنستان دارند.

پتانسیل های صادراتی ایران به ارمنستان

منبع: ITC